

Између два броја

Ктобар је почео усавајањем Резолуције Србије у Генералној скупштини УН. Том Резолуцијом затражено је мишљење од Међународног суда правде, да ли је проглашење независности Косова у складу са међународним правом. И тамадн смо прославили из успеха наше дипломатије, кад нам из најближег суседства стиже хладан туш. Црна Гора и Македонија су признале независност Косова. Док за Македонију можемо имати извесно разумевање, са Црном Гором то није случај. Сигурни смо да већина становника у Црној Гори, и то не само они који се изашњавали као Срби, већ и они који се изашњавали као Црногорци, не подржава одлику Владе Црне Горе да призна независно Косово.

Настављају се преговори око ПКУ за школе и домове ученика и високо образовање. Нажалост, све то иде некако траљава. Три репрезентативна синдиката из области образовања су се коначно усагласила око текста ПКУ за школе и домове ученика, па је текст ПКУ 30. септембра послат у ова три надлежна министарства. Требаło је да прође двадесет дана да министарства просвете, финансија и рада доставе примедбе на понуђени текст.

У међувремену је 15. октобра истекла важност ПКУ за школе и домове ученика и високо образовање, а када је реч о потписивању Протокола о трећем повећању цене рада, преговори су мало даље одмакли.

Са седнице Републичког одбора...

Седница Републичког одбора Синдиката образовања Србије одржана је 31. октобра 2008. године у Зајечару. Ово је прва седница Републичког одбора која није одржана у Београду. Седници је присуствовало 29 чланова РОС, а на Дневном реду су биле најактуелније теме у овом тренутку: рад на закључивању посебних колективних уговора за основне, средње школе и домове ученика, затим ток преговора о трећем повећању цене рада до пет одсто, па предлози за повећање цене рада за следећу годину, као и Предлог измена и допуна Статута Савеза самосталних синдиката Србије.

О најактуелнијим тачкама Дневног реда говорили су председник СОС Бранислав Павловић, потпредседник Јово Гаврић и члан Председништва Војкан Јовановић као чланови преговарачког тима. Председник РОС је обавестио присутне о недавним састанцима са представницима надлежних министарстава и нагласио да је на последњем састанку, одржаном у четвртак, 30.

Коначно смо добили извршење буџета просвете за првих девет месеци ове године. Анализом извршене буџета у делу плата запослених у образовању, узимајући у обзир и предložени ребаланс буџета, непобитно смо утврдили да има простора да новембарска плата буде увећана за пет (5) одсто, као и да буде потписан Анекс Протокола.

На састанку код министра Образовиња, одржаном 22. октобра, договорено је да 4. новембра 2008. године буде одржан састанак у Министарству просвете и да се провери каково је извршење буџета просвете за плате за октобар. Тада би требало да буде донесена и коначна одлука о повећању цене рада у новембру.

Питање цене рада у 2009. години требало би, такође, да буде решено у новембру, али то зависи и од Предлога буџета за 2009. годину. Наставља се рашчлањивање са проширеним дејством Општег колективног уговора. Иако је прилично јасно да Влада, као највећи послодавца (430.000 запослених), неће себи ставити ому око врата прихваћањем одредабе да топли оброк износи 20 одсто од просечне зараде у Србији неки синдикати упрно настављају исту причу. Проблем је прилично сложен, али мора се кренути од почетка. Топли оброк, то јест наплата за исхрану није зарада. Не ради запослени за топли оброк, већ му послодавац даје топли оброк у циљу побољшања његове активности и радног

октобра, усаглашен већи део текста Предлога ПКУ и да је остало да се усагласи још само неколико питања.

По нашим сањањима и пројекцима, извршење буџета намњеног просвети до октобра ове годи-

не оставља довољно простора за треће повећање од пет одсто, које ће се утврдити Анексом протокола. Дакле, та средства постоје и морају бити додељена запосленима у просвети. На следећем састанку 4. новембра биће преговарано о томе са представницима Владе. Међутим, уколико до 22. новембра ко-

Учинка. Због тога топли оброк и не

треба да буде исти за сваку департмент, јер није исто радити у руднику или на неким опасним местима или у некој безбедној канцеларији.

Уместо да се бави повећањем зарада, јер је све покушао и Србија је данас скупља земља од Немачке у којој су плате шест – седм пута веће, Савез самосталних синдиката Србије већ месецима води бесплодну дискусију око топлих оброка и репреза.

Потребно је, пре свега, изменити порески закон и ове две категорије накнада ослободити пореза и доприноса, па тек онда утврђивати њихову цену.

У овом броју пишемо о нашој међународној активности и другим занимљивим темама.

БРАНИСЛАВ ПАВЛОВИЋ

Просветари невинне жртве дѐмагога

Србији ништа ново. Дегљењем се множе политичке партије, али, богме, и синдикати. Најновија вест је да је 25. октобра 2008. године одржан Оснивачки конгрес синдиката СРПС, што у преводу значи: Синдикат радника просвете Србије.

Шта се крије иза овог звучног назива и какви су мотиви и циљеви стварања новог синдиката, покушаћемо да разјаснимо у овом чланку.

Овај синдикат, који ће вероватно бити регистрован под поменутим именом, настао је спајањем НОСПРВ и СОБ (читај: „Независног синдиката просветних радника Војводине“ и Синдиката образовања Београда). Значи, чине га чланови са територије Београда и дела територије Војводине. Где је ту онда Србија?

Ако се зна да је у Београду за послено приближно 22.000 просветних радника у школама, а у Војводини око 25.000, онда нико од преосталих 53.000 запослених у школама остатак Србије није члан овог синдиката. Требаło би да наравно овог синдиката буде Синдикат радника у просвети Београда и Војводине.

донети нешто ново на синдикалној

слени. Њихово уједињење је само плод лидерских амбиција новог председника **Спободана Брајковића** и новог генералног секретара **Хали Здравка Ковачића**, који су иначе сводјерствено искрљчени из својих синдиката и против којих се водиле судске поступци.

Шта ће они да раде? Па исто оно што су радили досад, од трепутка искрљченња. Нападају, вређају, обмањују и шире социјалну дѐматологију.

Још нису ни основани, нити регистровани као синдикат, а председник и генерални секретар тврде да Синдикат образовања Србије и ГСПРС „Независност“ нису репрезентативни. Поменути тврде како је, наводно, 12. септембра ове године истекла репрезентативност СОС и ГСПРС, како два репрезентативна синдиката имају старе приступнице из 2004. и 2005. године, те и да су изгубила чланство и још много шта.

Закон о раду у члану 233. каже да се после три године од добијања репрезентативности може покренути поступак за преиспитивање репрезентативности. Тај поступак у случају синдиката који је регистрован за територију Републике може да поднесе само синдикат регистрован за територију Републике у грани, групи или департменту као и синдикат чије се преиспитивање репрезентативности тражи.

Значи, чиста је обмана јавности да је некоме после три године истекла репрезентативност.

Што се тиче Синдиката образовања Србије (не знамо за ГСПРС „Независност“), ситуација је јасна. Били смо и остали репрезентативни за основне и средње школе, домове ученика, високо образовање, студентски стандард и предшколско образовање и васпитање. Закон није утврдио наглед и елементе приступница, а поготово се не може тражити да се неко, ко се учланио 2001. или 2004. или, пак, 2005. године поново учлањује.

Вероватно је назив дат са амбицијом да овај синдикат једног дана постане репрезентативан, то јест, да сакупи око 10.000 приступница са територије целе Србије. Уколико и прикуле 10.000 приступница, неће моћи да добију репрезентативност за територију Републике, односно неће моћи да учествују у преговорима око ПКУ и цене рада.

Спајањем два синдиката, од којих је један до краја 2006. године био у саставу Синдиката образовања Србије и Савеза самосталних синдиката Србије, а други у саставу УГСПРС „Независност“, постинуто је нешто незамисливо: да се два глугла непријатеља и противника уједине у заједничком циљу. А шта је тај циљ? Нисмо толико навидни да верујемо да ће овај синдикат поред три репрезентативна синдиката образовања и још пет или шест мањих, нерепрезентативних,

Нормално је да синдикат, који се оснива 2008. године, има приступнице из 2008. године, а не, примјерце, из 2004. или 2005. године. Са више од 35.000 приступница из свих делатности образовања (од тога у основним и средњим школама 27.200), немамо разлога да се плашимо било каквог преиспитивања репрезентативности.

Што се тиче новооснованог синдиката, нека они прво докажу да су репрезентативни, па онда нека траже преиспитивање репрезентативности других.

И на крају, све ово што се дешава на синдикалној слени, лоше је за запослене у просвети. Старо је правило да постојање великог броја синдиката отежава синдикалну борбу и даје велику могућност Влади да манипулише синдикатима.

Синдикати, као конкурентске организације, често троше енергију на међусобне сукобе и доказивање ко је бољи, све у циљу придобијања чланства.

Због тога је чињеница да многи запослени не желе да буду ни у једном синдикату. Број запослених чланова било којег синдиката у школама Србије је свега око 65 одсто. У високом образовању је тај проценат приближно 40 одсто.

Чланови нових синдиката се не регрутују из оних лепа који није синдикално организован, већ се само сепе из једног постојећег синдиката у други.

У свету су ово давно схватили, па је процес интјерације синдиката увелико у току. Удружју се веома моћни синдикати са више од 100.000 чланова у још моћније.

Али, у Србији се још може направити нови синдикат криптикуларно постојећем или ширећи синдикалну дѐматологију. И тако, када чланство промени неколико синдиката и увиди да они ништа не нуде, оно се понекад врати тамо одакле је пошло.

БРАНИСЛАВ ПАВЛОВИЋ

Још један нови синдикат у образовању

Београдски одбор СОС и предшколци репрезентативни

• У „Службеном гласнику“ Број 94 од 17. октобра објављена су решења о репрезентативности Градског одбора СОС и СОС Делатност предшколских установа, која је Министар за рад др Расим Љајић потписао још 7. октобра 2008. године.

17. октобар 2008.

ГЛАСНИК

Број 94 19

РЕШЕЊА

2027

На основу члана 221, став 4. Закона о државном осигурању („Службени гласник РС“, бр. 107/05 и 109/05 – исправка) и члана 43, став 2. Закона о Влади („Службени гласник РС“, бр. 35/05, 71/05 – исправка, 101/07 и 65/08),
Влада доноси

РЕШЕЊЕ

о давању сагласности на Одлуку о именовању
Сталног Републичког завода за државно осигурање

Дале се сагласност на Одлуку о именовању Сталног Републичког завода за државно осигурање коју је донео Управни одбор Републичког завода за државно осигурање на седници од 12. септембра 2008. године.

Ово решење објавити у „Службеном гласнику Републике Србије“.

У Београду, 16. октобра 2008. године

Влада

Први потпредседник Владе –
заменик председника Владе,
Ненад Дачић, с.р.

2028

На основу члана 141, став 2, и члана 278. Закона о државној заштити („Службени гласник РС“, бр. 107/05) и члана 43, став 2. Закона о Влади („Службени гласник РС“, бр. 35/05, 71/05 – исправка, 101/07 и 65/08),
Влада доноси

РЕШЕЊЕ

о давању сагласности на Статут Колењичко-Богинског
центра Притишта са привременим седницом

Дале се сагласност на Статут Колењичко-Богинског центра Притишта са привременим седницом у Грчаници који је донео Управни одбор Колењичко-Богинског центра Притишта са привременим седницом у Грчаници на седници од 11. априла 2008. године.

Ово решење објавити у „Службеном гласнику Републике Србије“.

У Београду, 16. октобра 2008. године

Влада

Први потпредседник Владе –
заменик председника Владе,
Ненад Дачић, с.р.

2029

На основу члана 224. Закона о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05 и 61/05), на захтев Савета самосталних синдиката Србије Синдикат образованих Србије Синдикат образованих Београда Градски одбор, са седницом у Београду, Улица деачинска број 14/2, у дејелатности основног и средњег образовања на територији града Београда, упућеног у Регистар синдикалних организација уверљивом Министарству за рад и запошљавање број 110-00-626/2002-02 од 15. маја 2002. године под редним бројем 17441.

РЕШЕЊЕ

Министар рада и социјалне политике доноси

Утврђује се репрезентативност Савета самосталних синдиката Србије Синдикат образованих Србије Синдикат образованих Београда Градски одбор, са седницом у Београду, Улица деачинска број 14/2, у дејелатности основног и средњег образовања на територији града Београда, упућеног у Регистар синдикалних организација уверљивом Министарству за рад и запошљавање број 110-00-626/2002-02 од 15. маја 2002. године под редним бројем 17441.

Ово решење објавити у „Службеном гласнику Републике Србије“.

У Београду, 7. октобра 2008. године

Министар,

Расим Љајић, с.р.

2030

На основу члана 224. Закона о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05 и 61/05), на захтев Синдиката образованих Србије, са седницом у Београду, Улица деачинска број 14, у поступку утврђивања репрезентативности синдиката, на предлог Одбора за утврђивање репрезентативности синдиката и удружења послодавца,

Министар рада и социјалне политике доноси

РЕШЕЊЕ

Утврђује се репрезентативност Синдиката образованих Србије, са седницом у Београду, Улица деачинска број 14, у дејелатности предшколског образовања на територији града Београда, упућеног у Регистар синдикалних организација Министарства за рад, борбека и социјална питања број 110-00-263/01-02 од 14. августа 1991. године под редним бројем 6570.

Ово решење објавити у „Службеном гласнику Републике Србије“.

У Београду, 7. октобра 2008. године

Министар,

Расим Љајић, с.р.

СОС репрезентативан на свим нивоима

Дугоношењем Закона о раду 2001. године у синдикалну терминологију води се појам „репрезентативни синдикат“, за разлику од дотадашњег појма „везински синдикат“, који је једини имао право да преговара са Владом Србије. Репрезентативни синдикат у некој грани или делатности на нивоу Републике, означава синдикат који има више од 10 одсто чланова од укупног броја запослених у тој грани или делатности. По престој рачуница могуће је постојање девет репрезентативних синдиката за неку грану или делатност.

Дакле, како би био репрезентативан на нивоу наше државе за запослене у основним и средњим школама, Синдикату образованих Србије је било потребно више од 10.000 чланова. Репрезентативност је синдикатима, неопходна како би могли да преговарају и закључују колективне уговоре, али и не само због тога, с обзиром на то да синдикати преговарају и о цени рада, кофидијентима, као и о другим питањима која се односе за социјално – материјални положај запослених.

Синдикат образовања Србије је одмах почео припреме за „реучлањавање“ чланства тако што је уз финансијску помоћ Интернационале образовања одштампало 30.000 приступница, припремио софтвер за унос података и формирање базе података, те и дизајн чланске карте. Процес реучлањавања је изузетно скуп процес и у том смислу држава није ни мало мислила на синдикате и на њихове трошкове. Већ средином 2002. године извршена је прва провера репрезентативности синдиката из области образовања. На заједничком састанку синдиката и представника Министарства неоспорно је утврђена репрезентативност само Синдиката образовања Србије. Унија синдиката просветних радника Србије је приложила спискове (што су други синдикати оспорили), док „Независност“ није имала довољан број приступница. На састанку је била и представница Асоцијације слободних и независних синдиката и приложила свега две хиљаде приступница. Синдикат образовања Србије је на увид поднео више од 14.000 приступница школа из свих делова Србије. Закон о раду тада није био прецизан по питању репрезентативности, нити по питању приступница. Иако смо оспорили репрезентативност Уније која је поднела спискове уместо при-

ступница, суд није могао да пре-

оношењем Закона о раду 2001. године у синдикалну терминологију води се појам „репрезентативни синдикат“, за разлику од дотадашњег појма „везински синдикат“, који је једини имао право да преговара са Владом Србије. Репрезентативни синдикат у некој грани или делатности на нивоу Републике, означава синдикат који има више од 10 одсто чланова од укупног броја запослених у тој грани или делатности. По престој рачуница могуће је постојање девет репрезентативних синдиката за неку грану или делатност.

Дакле, како би био репрезентативан на нивоу наше државе за запослене у основним и средњим школама, Синдикату образованих Србије је било потребно више од 10.000 чланова. Репрезентативност је синдикатима, неопходна како би могли да преговарају и закључују колективне уговоре, али и не само због тога, с обзиром на то да синдикати преговарају и о цени рада, кофидијентима, као и о другим питањима која се односе за социјално – материјални положај запослених.

Синдикат образовања Србије је одмах почео припреме за „реучлањавање“ чланства тако што је уз финансијску помоћ Интернационале образовања одштампало 30.000 приступница, припремио софтвер за унос података и формирање базе података, те и дизајн чланске карте. Процес реучлањавања је изузетно скуп процес и у том смислу држава није ни мало мислила на синдикате и на њихове трошкове. Већ средином 2002. године извршена је прва провера репрезентативности синдиката из области образовања. На заједничком састанку синдиката и представника Министарства неоспорно је утврђена репрезентативност само Синдиката образовања Србије. Унија синдиката просветних радника Србије је приложила спискове (што су други синдикати оспорили), док „Независност“ није имала довољан број приступница. На састанку је била и представница Асоцијације слободних и независних синдиката и приложила свега две хиљаде приступница. Синдикат образовања Србије је на увид поднео више од 14.000 приступница школа из свих делова Србије. Закон о раду тада није био прецизан по питању репрезентативности, нити по питању приступница. Иако смо оспорили репрезентативност Уније која је поднела спискове уместо при-

ступницом у боји исечак са приступницом је перфориран и на њему члан попуњава следеће податке: прво се уписује датум и место попуњавања приступнице, затим име и презиме члана, његов јединствени матични број, назив установе, радно место (занимање) члана, адреса становања, телефони за контакт и, наравно, потпис члана. Иако изглед приступнице за коноски није тачно одређен, може се сматрати да је приликом попуњавања приступнице обавезно неколико ствари: прво датум попуњавања приступнице, име и презиме, матични број грађана и обавезно својеручни потпис. То су основни параметри који су неопходни приликом утврђивања репрезентативности синдиката. На чланској картици Синдиката образовања Србије штампана се поред имена и презимена члана, његов матични број (ако га нема у приступници картица се не штампа), број чланске карте и шифра школе.

Нажалост, у поступку попуњавања приступнице веома често се сусрећемо са проблемима попут нечитког рукописа, неуписивања ЈМБГ и радног места или непотпуне приступница. Зато користимо ову прилику да, нашим члановима и онима који ће то постати, укажемо на обавезу да приликом попуњавања приступнице нових чланова обавезно рукопис буде читак, а текст исписан штампаним словима. Сви тражени подаци морају бити попуњени и приступница својеручно потписана. Председници синдикатне организације обавезно треба да доставе и списак чланова, чије

приступнице достављају, све са матичним бројевима. С обзиром на то да више не постоји школа без бар једног рачунара и штампача, нема оправдања да тај списак не буде на такав начин уређен.

Синдикат образовања Србије је у септембру месецу 2005. године добио репрезентативност решењем Министарства за рад и то за основно и средње образовање, ви-

ше и високо образовање и за ученички и студентски стандард.

У октобру ове године добили смо и репрезентативност за основне и средње школе на нивоу града Београда, као и за предшколске установе на нивоу Републике. Сва ова решења могуће је видети на нашем сајту или прочитати на преходној страни „Синдикалног пера“. Такође, молимо све наше чланове и председнике синдикалних организација да се придржавају ових упутстава.

МИОДРАГ КАМПЕРЛИЋ

Правник СОС одговара...

ПИТАЊЕ: Колики је рок за покретање радног спора?
ОДГОВОР: Рок од 15 дана, предвиђен чланом 133. ЗОСОВ, за покретање радног спора ради поништаја појединачног акта у остваривању права, обавеза и одговорности је преклузивни рок материјалног права, па његово пропуштање доводи до губитка права на судску заштиту. Материјалноправни карактер рока за подношење тужбе има утицаја на начин његовог рачунања. Рок почиње да тече првог наредног дана после дана достављања, а истине петнаестог дана, без обзира на то да ли он пада у суботу, недељу или који други дан кад суд не ради.

Ј. Ј.

Црно на бело

Мало о приступницама...

Мобинг под правном лупом

Када смо у априлу прошле године у „Синдикалном перу“ писали о мобингу, било је то, углавном, на основу истраживања ове појаве у свету и препознавања појединачних примера у пракси наших запослених, посебно у образовану.

Од страног термина, који је изгледа наметнут „слоља“, врло брзо се и код нас дошло до сазнања да раширеност ове појаве, која заторчава живот и здравље запослених, треба ставити и у запислене и кажњивања виновника. Недавно је јавно представљен Нацрт закона о забрани злостављања на раду и у вези са радом, који је припремио Центар за унапређење правних студија. У припреми Нацрта учествовали су представници репрезентативних синдиката, удружења послодавца и Врховног суда, а по јавној расправи закон ће се наћи у скупштинској процедури.

Приликом представљања Нацрта истакнуто је да истраживања у Европи показују да је осам одсто запослених у ЕУ (12 милиона радника) годишње изложено мобингу. Поред Француске, која је прва законски регулисала ова питања, у међувремену су закон усвојили у Шведској и Белгији. У Србији још нема ефикасног правног одговора за широко распрострањен проблем мобинга, јер постојећи Закон о раду не обезбеђује запосленима ефикасну и дело-

творну заштиту у случајевима насиља на радном месту, а судска пракса у овој области не постоји. У прилог тврдњи о раширености мобинга у Србији говори и податак да се пред Агенцијом за мирно решавање спорова налази више од 200 случајева грађана који су им се обратили за помоћ због мобинга.

Државни секретар Министарства рада и социјалне политике Нежана Лакићевић – Стојановић је истакла да су типични примери злостављања на раду изабавачке послодавца да исплате отпремнину радницима прогласеним технолошким вишком, које различити притисцима приморавали да сами дају отказ. Ту је и успостављање двојлака приликом тражења посла захтевима који онемогућавају планирање породице.

Поресту злостављања на послу погодиле тенденција пораста закрљичивања уговора на краће рокове, као и висок проценат незапослених, што ствара атмосферу веће неуверљивости и незаштитљености лица која траже посао. И послодавци су заинтересовани за ефикасно спречавање мобинга, јер се последице физичког и психичког злостављања на раду одражавају на продуктивност запослених, учестала боловања и одсуства с посла.

Прва пресуда, донета недавно поводом мобинга на радном месту у корист новинарке коју је малтретирао и понижавао претпостављени, отворила је лавину реакција, али и обраћања особи шеф казни, са питањем за успех која је успела да се одбрани, а ослених не би више зависила од успешности „рецепта“, законом одспречавању злостављања на раду требало би да се системски реше ова питања.

У Нацрту закона уређује се забрана злостављања на раду, облици злостављања на раду, послупак заштите од злостављања на раду пред послодавцем, послупак судске заштите од злостављања на раду, мере за унапређивање односа на раду, прекршцајна одговорност, као и надзор над применом закона.

Детаљно објашњањем послупак заштите код послодавца подраума зумева и привремене мере до окончања послупка, као што су: забрана приближавања запосленом који је претрпео, који три, односно коме прети опасност од злостављања на раду на одређеној удаљености, премештање у друге радне просторије запосленог против кога је покренут послупак и удаљење са рада запосленог против кога је покренут послупак.

Запослени има право и на судску заштиту ако послодавац не донесе одговарајућу одлуку. У његово име право на тужбу има

Појам

Шведски психолог др

Неилз Леутман је 1984. године дао прву дефиницију мобинга: непријатељско понашање на радном месту. У енциклопедији мобинга пише: „Психички терор или мобинг у радном окружењу укључује непријатељску или неетичку комуникацију, која је на систематичан начин усмерена од стране једне или више особа, претежно према једном лицу, које је успел тога доведено у позицију беспомоћности или немогућности да се одбрани и које се у том положају задржава континуираним активностима мобинга.

Ови послупци врше се често (статистичка дефиниција: најмање једном недељно) и током дужег временског периода (статистичка дефиниција: најмање током шест месеци). Услед честог понављања и другог трајања непријатељског понашања долази до значајних менталних, психосоматских и социјалних патњи.“

Као врсте мобинга разликују се вертикални и хоризонтални мобинг. Вертикални мобинг је насилничко, односно злостављачко понашање послодавца према запосленом, при чему су могући и вертикални напади у супротном смеру. Хоризонтални мобинг подраума зумева нападе између запослених који су једнаки у хијерархиској лествици у радној средини. Хоризонтални и вертикални мобинг могу прерасти у серијски.

представник синдиката, професионално удружење или удружење грађана које се бави заштитом права запослених, односно заштитом људских права. Послупак судске заштите има карактер спора из радних односа, током којег је могуће тражити накнаду штете у складу са законом.

Нацрт закона, на крају, предвиђа и мере за унапређивање односа на раду – стварање здраве и сигурне радне средине, објављивање информатора да се запослени упознају са забраном и облицима злостављања на раду, као и организовање обуке – најмање једном годишње за руководиоца лица и представнике синдиката, о мерама за стварање здраве радне средине и средствима правне заштите, а посебно о условима, облицима и последицама злостављања на раду.

Б. ВИШНИЋ

„Квалитетни наставници, квалитетно образовање“

Годишњи Округли сто синдиката образовања из земаља централне и источне Европе у Интернационале образовања

држан је од 2. до 4. октобра у Затуре, Доматин је био Синдикат запослених у педагошкој установи Хрватске и његова председница Божена Стругар. Био је то разлог да овогодишњи скуп прође у знаку педагошког васпитања и образовања. Посвећена му је била једна тема, па су учесници посетили педагошкоку установу „Радски парк“ у близини Загреба, а најмање су учествовали у обезбеђивању 5. октобра, Светског дана наставника.

На скупу су се окупили представници 26 синдиката образовања из 17 земаља, који већ неколико година расправљају о појединим питањима положаја образовања и запослених, затим и реформама, али и формулишу заједничке ставове за деловање синдиката. Оно што их спаја је некад спљанкани систем образовања и проблема који из тога произилазе. Корисно за све учеснике су информације о различитим степенима развоја и достига-

ЕУ за свој друштвени и економски развој и да се развијају брже од осталих. Тема скупа били су наставници и њихов допринос квалитету јавног образовања. У презентацији Гунтара Катлакса „Очување квалитетног образовања кроз високи квалитет образовања наставника“ аутор је истакло да наставници треба да добију квалитетну припрему кроз одговарајуће образовање и обуку. Да би се квалитетни наставници задржали у школама, поред добре припреме, они морају бити добро награђени кроз плате и услове у којима раде.

„Квалитетне наставнице ћемо изгубити у великом броју школа, мађих, које је данас признато као фундаментално за развој детета. Денис Синило је указао на активности Интернационале образовања у наглашавању развоја политичке и заступања педагошког образовања и васпитања. Моник Фју је известила о различитим питањима из високог образовања, којима се у Европи данас поклања много пажње. Широм Европе у области високог образовања у току су велике промене са наплатом на квалитет и цену. Она је, такође, извела капање о мобилности, која је приоритет. Болњачког поседа.

Презентацију истраживања о реформи пензионих система и њеног утицаја на жене припремила је Вања Ливошевић. Подаци из истраживања ће помоћи организацијама чланицама у дефинисању и развоју одговарајуће политике и стратегије.

Учесници су са посебном пажњом пратили излагање и презентацију Бериле Фосете из британског синдиката образовања NUT о организацији синдиката и преговарачким вештинама. Политика ЕУ у области образовања и активности била је тема генералног секретара ЕПУСЕ Марти-

На ВИСОКОМ НИВОУ

Округли сто је отворио хрватски министар науке, образовања и спорта др Драган Приморац, а градоначелник Загреба је приделио пријем за учеснике.

- Декларација**
  - Влада треба да повећају прокове за образовне услуге у временима економских тешкоћа да би се ученици и студенти боље припремили за свет рада и успешније носили са ефектима економских тешкоћа у свом животу
  - Висок квалитет образовања наставника и њихова обука су кључних у обезбеђивању квалитетних образовних услуга; да би се задржали квалитетни наставници у служби, њима је потребно обезбедити добре плате и услове
  - Педагошко образовање и васпитање треба омогућити као право на део бесплатног јавног образовања доступно свима онима који желе да га користе; потребно је охрабрити родитеље да децу укључују у предшколске установе
  - Наставници и студенти у високом образовању имају право на мобилност ослобођену административних виза и других претпрека; за време свог боравка у иностранству они имају право на пуну финансијску и социјалну сигурност и пуно признавање њиховог рада или студирања по повратку у своју земљу
  - Синдикати треба да редовно преиспитују своју структуру и организацију у покушају да осигурају ефикасна средства кроз која организују и представљају своје чланове
  - Синдикати образовања треба да раде заједно у свакој земљи да успоставе преговарачки механизам кроз који преговарају са послодавцима и владама
  - Европска регија Интернационале образовања треба да обезбеди посебне програме обуке за организације чланице из земаља Централне и Источне Европе за развој њихових организација и процеса.

Округли сто синдиката образовања земаља централне и источне Европе

Важна и синхронизација послодаваца

У Истанбулу је, од 26. до 28. октобра, одржан европски семинар о социјалном дијалогу у образовању, на којем је по позвању учествовао и Синдикат образовања Србије.

Секторски социјални дијалог је у земљама Европске Уније започео 1998. године. У реализацији вишегодишњег пројекта Јачања секторског социјалног дијалога учествују представници синдиката свих земаља чланица ЕУ и земаља кандидата за ЕУ, организација послодаваца и влада.

По први пут су у овакав ниво семинара укључени и представници земаља ван ЕУ, па су презентације социјалног дијалога, поред Синдиката образовања Србије, припремили и представници Русије, Украјине и Таджикистана.

Досад је успостављено 35 секторских социјалних дијалога на европском нивоу. У области образовања најважнија активност у наредном периоду је повезивање послодаваца ове деплатности на европском нивоу и формирање њихове организације. Испоставило се

да је проналажење послодаваца у образовању и њихово организовање на националном и европском нивоу тежак задатак. Поред представника влада на националном нивоу, ту су и представници локалних самоуправа, директори или менаџери за поједина питања и потребно је доста рада са послодавцима да би се сталним информисањем и обухом оспособили за активно учешће у социјалном дијалогу. Што је још важније, послодавци треба да прихвате социјални дијалог (билатертни или трипартитни) као основу за утврђивање заједничке политике и њене реализације у области образовања. Синдикати образовања су међу најорганзиованијим и најоспособљенијим за своју улогу у социјалном дијалогу и њихов је задатак да иницирају со-

цијални дијалог. Представници синдиката из земаља које су учествовале у раду семинара су истинцу препреке у активном социјалном дијалогу у својим срединама, али и позитивне примере.

Испоставило се да синдикати из земаља некадашњег социјалистичког система имају и традицију и резултате у колективном преговарању те и у социјалном дијалогу са представницима својих влада, као што то показује пример Словачке, док, на пример, у Француској, која сада председава ЕУ, синдикати образовања не могу ни да се састану са министрима који воде образовање, науку и истраживање, а нема ни званичних консултација са синдикатима образовања. Током семинара представљени су и први резултати истраживања о статусу, нивоу и питањима социјалног дијалога. Истраживачи су обавили питањима, ко су представници или организације најважније послодаваца и на којем нивоу (националном, регионалном, локалном или нивоу институције), затим, са којим организацијама се прего-

вара о платама, радном времену, пензијама и садржају образовања, па, које организације имају политичку и финансијску компетентност за доношење одлука о тим питањима и на које од тих организација су усмерене акције синдиката о наведеним питањима. Почетни резултати говоре о разноврсности која је условљена различитом традицијом у појединим земљама, али и о томе да су синдикати образовања из исте земље различито одговорали на ова питања.

Учесници семинара су информисани и о приоритетима ЕУ у наредном периоду: после високог образовања и стручног образовања најважнији у ЕУ су школско образовање и предшколско образовање са залагом да министри образовања земаља ЕУ усвоје препоруке о образовању наставника – да оно буде саставни део високог образовања и да буде на мастер нивоу (не нужно и на мастер степену).

БОРКА ВИШНИЋ

Подршка италијанским синдикатима образовања

Синдикати образовања у Италији FLC CGIL, CISL – Scuola и UIL – Scuola припремају заједничке демонстрације и штрајк против плана владе да значајно смањи број запослених у образовању и издвајања за образовање.

Предложеним мерама би се број запослених у образовању смањо за 140.000, од чега 80.000 наставника. То би значило да се укида тимски рад у основном образовању и после 30 година поновно уводи само један учитељ у нижим разредима основне школе, затим укида целодневна настава, смањује помоћ деци са посебним потре-

Подизање статуса предшколских наставника

Данас је широко признато да је образовање у годинама раног детињства веома значајно, како због обезбеђивања основа за касније учење, тако и успеха појединца у каснијем животу. Ипак, у многим системима наставници у предшколском образовању још не уживају исти статус као наставници у каснијим степенима образовног сектора. ЕТУСЕ је пре много година заступља мишљење да наставници у ранијим фазама образовног сектора треба да имају исти ниво квалификација и исти статус, права и награђивање као и наставници у каснијим фазама.

Квалификована професија

Образовање наставника у предшколском образовању блиско је повезано са образовањем наставника других нивоа у сектору образовања и треба да се посматра као интегрални део наставничке професије. Наставници у предшколском образовању треба да имају висок ниво почетног образовања, као и приступ висококвалитетном континуираном професионалном развоју.

Треба да постоји блиска веза и могућност мобилности између различитих сектора наставничке професије од наставника у предшколским установама до универзитета, с тим да је стечена одговарајућа рекавалификација.

Задаци и улога наставника у предшколском образовању захтевају високоопштемљивовано знање и вештине, укључујући компетенције из других професија. Потребне најмлађих и програм који прате, захтевају да се наставници у предшколском образовању концентришу на психолошке, развојне и изражајне аспекте образовања. Оно не може да буде сведено само на питање неге. Све док приступ оријентисан на дете треба да информисе о свим фазама школског образовања, то ће бити од посебне важности за образовање наставника у предшколском образовању. Наставници у предшколском образовању, такође, треба да стекну посебне вештине у комуникацији са родитељима и да развију снажне везе са њима.

У већини земаља ЕУ / ЕФТА, почетно образовање наставника је смештено на трећем нивоу образовања, изузев у Аустрији и на Мајти, где је на нивоу средњег образовања и вишем од њега које није универзитетско, као и у Чешкој и Словачкој, где се одвија и на средњем и у високом образовању. У Француској, на

Кипру и Великој Британији, образовање наставника за предшколско образовање је слично оном намењеном наставницима у основној школи. Образовање наставника за предшколско образовање углавном траје три до четири године (укључујући и завршну фазу квалификација на радном месту), изузев у Француској, Пољској и деловима Велике Британије (Енглеска, Велс и Северна Ирска), где траје пет година. Почетно образовање је предвиђено по модели истовремености у свим земљама, изузев у Француској и В. Британији, где постоји консекутивни модел, у којем се теоријски и практични задаци у обуци налазе након општинских курсева. У В. Британији је на располагању, такође, модел истовремености, али је много шире у употреби консекутивни модел. Понад тога, од виталне је важности да постоји довољан број наставника и да наставници имају главну одговорност за образовање и потребу да владе признају своју одговорност за подизање улоге наставника у предшколском образовању тиме што ће понудити образовање помоћницима и другом непрофесионалном особљу у предшколском образовању.

У 2002. години су руководиства држава и влада земаља чланица ЕУ истакла специфичне циљеве за чланице ЕУ да се до 2010. обезбеђди брига за децу и до најмање 90 одсто за децу између три године и узраста за обавезну школу, као и најмање 33 одсто за децу узраста испод три године. У 2005. години је 85,7 одсто деце узраста од четири године учествовало у образовању на нивоу ЕУ, али обим учешћа у предшколском образовању се веома разликује међу појединим земљама ЕУ. За четворогодишњаке се стопа учешћа креће од скоро опште у Француској, Белгији, Италији, В. Британији и Шпанији до ниских стопа у Пољској (38,1%), Финској (46,7%) и Грчкој (57,8%).

Циљеви који се односе на стопу учешћа имају последице по регулисање и задржавање наставника у предшколском образовању, као и на квалификације и другог особља рада. Европски синдикат образовања је зато посебно задовољан што су министри образовања у ЕУ у закључцима са неформалног сасстанка о предшколском образовању нагласили да „придају посебно пажњу квалитету обуке васпитача у предшколском образовању, као и развоју програма и истичу потребу обезбеђивања институција предшколског образовања адекватним особљем и финансирањем”.

Континуирани професионални развој

Иако се континуирани професионални развој мора повећати за све категорије наставника, постоје индикације да наставници у предшколском образовању имају знатно мање могућности за професионални развој током каријере. Владе треба да адекватно улажу, не само у почетно образовање, већ и у континуирани професионални развој. Као и за друге нивое образовног сектора, тако и за наставнике у предшколском образовању постоји потреба јачања веза између обезбеђивања континуираног професионалног развоја и институција почетног образовања наставника. Синдикати докazuју да обука треба да буде заснована и повезана са истраживањима у предшколском образовању, као и да наставници у предшколском образовању треба да имају могућности да се укључе у практично оријентисана истраживања или предузимања дилних студија. Такође, од посебне важности је да су унапређене каријерне могућности за наставнике у предшколском образовању, на пример, кроз различите облике руковођења учућтар предшколског образовања.

Питања

родне заступљености

Огромна већина наставника у предшколском образовању су жене. То поставља значајна питања о политички регулисања и потребе да се у професију привуче више мушкараца, али такође доводи и до питања о неједнакости полова и посебно разлика у платама. Професионалци у предшколском образовању су често мање плаћени и њихов статус и ниво плата је у многим земљама нижи него оних који раде као наставници у другом нивоима образовног сектора.

Наставља се!

Б. В.

Европски семинар о социјалном дијалогу у образовању

Образовање наставникау Европи - наставак (7)

Преक्лињање за књиге

● Добитница Нобелове награде за књижевност за 2007. годину је британска списатељица Дорис Лесинг, аутор више од 50 књига. Рођена у Персији (данашњи Иран) и одрасла у Јужној Родезији (данашњи Зимбабве), дугогодишњи критичар колонијализма и расизма, она је заувек сачувала своју љубав према Африци. Овај извод је из почетка њеног говора на додели Нобелове награде

”Тојим на улазу гледајући кроз облаке узвицтане прашине тамо где ми је речено да још постоји непосејена шума. Јуче сам мигљама возила кроз пањеве и угљенисане остатке после ватре, тамо где је ’56. била најлепша шума коју сам икада видела, сада сасвим уништена.

То је северозападни Зимбабве почетком осамдесетих и ја сам у посети пријатељу који је био учитељ у једној школи у Лондону. Он је овде да „помогне Африци“, како то ми кажемо. Он је блага идеалистична душа и оно што је задало у тој школи потресло га је до депресије, из које се тешко опоравити. Школа је, као и свака друга, изграђена након независности. Састоји се од четири школе кокасте просторије постављене бок уз бок право у прашину, један – два – три – четири, са пола собе на једном крају која је библиотека. У учионицама су

школске табле, али мој пријатељ креду држи у цељу, јер би иначе могла бити украдена. Нема ни атласа ни глобуса у школи, нема уџбеника ни књига за вежбање, ни хемијских оловака. У библиотечки нема књига какве би ученици желели да читају, само томови књига са америчких универзитета. Тешких чак и за подизање, одбачених из белачких библиотек, или романи са насловима попут „Викенд у Паризу“ и „Фелицити пронагази љубав“.

Ту је и коза која покушала пронаћи храну у некој старој трави. Управник школе је пронаверрио школски новац и суспендо-

ван је, изазивајући питања блиска свима нама, али обично у многог достojанственијем контексту. Како се ти људи могу тако понашати када морају знати да их сви посматрају?

Мој пријатељ уопште нема новца, јер сви, ученици и наставници, позивају од њега када добије плату и вероватно му новац никада неће вратити. Ученици су старости од шест до двадесет шест година, јер су ту и они који се нису школовали као деца. Неки фаши пешаче мигљама сваког јутра, по киши и сунцу и пре своје домаће задатке, јер у селима нема струје, а није лако учити при светлу угаљеног пања. Девочице треба да донесу воду и крвају пре него што пођу у школу и када се врате из школе.

Пошто сам седела у соби са мојим пријатељем, људи су свртали рамежљиво и свако је молио за књиге.

— Молимо вас, пошарљите нам књиге кад се вратите у Лондон — рекао је један човек и додао — они су нас научили да читамо, али ми немамо књиге.

Свако кога сам срела, баш свако, преклињао је за књиге.

Тамо сам била неколико дана. Ветар је носио прашину. Пумпе за воду су се покривиле и жене су воду морале доносити са реке. Било који идеалистични учитељ из Енглеске би се разболео да је видео како таква „школа“ изгледа.

Последњег дана заклапи су козу. Исекли су је у комаде и скували у великом казану. То је био

ла дуго очекивана гозба за крај полугодишта: кувана коза и овсена каша. Одвезла сам се док се то још збивало, враћајући се кроз угљенисане остатке и пањеве у шуми.

Не мислим да ће много људи из те школе добити награде.

Следеће недеље имала сам разговор у једној школи у Северном Лондону, врло доброј школи, чије име сви знамо. То је школа за децаке, са дивним зградама и вртovima.

Децу из те школе сваке недеље посећују врло познате особе и по природи ствари то могу бити родитељи, рођаци, чак и мајке ученика. Посета сплавних личности за њих није необична.

Док сам разговарала са њима, школа у усковитаној прашини севернозападног Зимбабвеа била је у мојим мислима, и гледала сам у благо очекујућа енглеска лица испред мене и покушала им рећи што сам видела пре текле недеље. Учионице без књига, без уџбеника, или атласа, чак ни карте прикачене на зид. Школу у којој учитељи моле да им се пошаљу књиге које ће им рећи како да држе наставу, јер они имају само осамнаест или деветнаест година. Кажем тим енглеским децашима како свако преклиње за књиге:

— Молимо, пошарљите нам књиге.

Сигурна сам да ће сваком ко је икада држао неки говор бити познат тај тренутак када су лица у која погледасте потпуно празна. Ваши слушаоци не мога да чују оно што ви говорите, не постоји слика у њиховим умовима која би одговарала ономе о чему им ви говорите — у овом случају прича о школи која стоји у области прашине, где недостаје вода и где је гозба за крај полугодишта управо убијена коза скувана у великом лонцу.

Да ли је заиста толико немогуће да ти привилеговани ученици замисле тако разоткривено срочаштво?

Училишта сам све што сам могла. Они су учтиви.

Сигурна сам да ће неки од њих једног дана добити награде. Она је разговор завршен. Потом сам питала наставнике каква је библиотека и да ли фаши читају. У тој привилегованој школи, чула сам оно што увек чујем када одем у сличну школу или чак универзитет.

— Знате како је — каже један наставник — Многи децаки никада нису уопште читали и библиотека је само напола искористићена. Да, заиста знамо како је то. Сви ми...

Победници

„Мелничких вечери поезије”

На IX међународном фестивалу „Мелничке вечери поезије” у бугарском граду Мелнику, који је одржан од 3. до 5. октобра ове године, све три престижне награде освојили су песници из Србије. На конкурс су учествовали песници из Бугарске, Србије, Македоније, Републике Српске и Хрватске.

Награђени су:

- Предраг Богдановић** из Београда (I награда – за свеукупно стваралаштво у области књижевности Словенских народа и за превод књиге „Планета Китова”)
  - Милгоје Вељковић** из Београда (II награда – за песму „И опет хоће”)
  - Вера Павић-Антић** из Милановаца (III награда – за песму „Прослакиња”)
- У конкуренцији је било више од 1.000 песама. Победници су награђени уметничким сликама познатих бугарских сликара.

И ОПЕТ ХОЋЕ

*И опет хоће да нам узму
Гробоје наше, светиње српске.
И опет хоће да газе путем
Који су крвљу посули безброј;*

*И опет хоће да нас кинје
Дршмани стади оразили нама.
И опет хоће да дирну рану
Коју су некад правили камом.*

*И опет хоће да ставе оцну
На чисту душу и жилав врат.
И опет хоће да сломе зубе
О коску исту ко зна одкад.*

Врло скоро је свако, чак и осредње образован, поштовао учење, образоване и нашу велику количину литературе. Наравно, сви знамо да су се у то време ју, претварали су се да поштују учење. Али у записницима је забележено да су радни људи, и мушкарци и жене, чезнули за књигама и то су евидентирали оснивачи радничких библиотека и института и колеџа у 18. и 19. веку.

Читање и књиге су некада били део општерг образованња. Старији људи, када говоре млађима, морају разумети колико је за образовање било важно читање, па и због тога што млађи знају толико мало. Иако деца

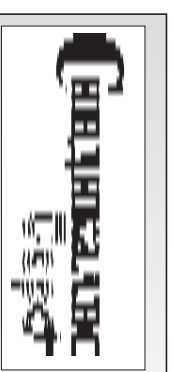
не могу да читају, то је зато што нису читала. Сви знамо ту тужну причу, али не знамо њен крај.

Ми мислимо на стару изреку: „Читање чини потпуног човека” – и заборављамо шта је о преједану – читање чини мушкарца и жену пуним информација, историје и свих врста знања.

Али ми на Западу нисмо једини људи на свету. Не тако давно, пријатељ који је био у Зимбабвеу причао ми је о селу где људи нису јели три дана, али су и даље причали о књигама и како доћи до њих, о образовању...

/за цео говор посетите сајт:
www.lovebirds.org/

Превела **Б. Вишњић**

Издавач: СИНДИКАТ ОБРАЗОВАЊА СРБИЈЕ, Дечанска 14, 11000 Београд ● Главни уредник: БРАНИСЛАВ ПАВЛОВИЋ ● Уредник: САША ЛУКОВИЋ ● Редакцијски колегијум: БОРКА ВИШНИЋ и МИОДРАГ КАМТЕРЕЛИЋ ● Телефон: (011)32323-229 ● www.sind-obr.org.rs ● Е-mail: kampra@EUnet.yu ● Тираж: 4000 ● Припрема: ДИМИТРИЈЕ ПАВЛОВИЋ ● Штампана: СИГНЕТА - Београд

СРП - каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије
Београд - Синдикатно перо
ISSN 1451-7574
COBISS.SR-ID 120073740

Наш члан добитник престижне песничке награде